

Augusta Šebestová

LIDSKÉ DOKUMENTY

a jiné národopisné poznámky

Augusta Šebestová rozená Bezdekova.

Augusta Šebestová

LIDSKÉ DOKUMENTY

a jiné národopisné poznámky

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

VĚNOVÁNO PAMÁTKÉ

FRANT. LAD. ČELAKOVSKÉHO,

OTCE SLOVANSKÉHO NÁRODOPISU.

PŘEDMLUVA AUTORKY

*Vybídnuť byvší p. ředitelem **J. Klvaňou** v Kyjově a jinými odborníky, odhodlala jsem se vydati tuto sbírku národopisných poznámek z rodného svého kraje.*

Sbírajíc tento národopisný materiál, neměla jsem ani v úmyslu jej kdy vydati tiskem. Chtěla jsem jej jenom zapsati do Kobylské pamětní knihy svým rodákům na památku.

*Jest sebrán z osad jihomoravských (z Kobylího, Vrbi-
ce, Pavlovic, Bořetic, Němčiček, Rakvic, Bilovic, Žižko-
va, Čejkovic a ze Štárvíček), obývaných lidem, jenž liší
se krojem, nářečím a také individuálním rázem, na při-
rozených zvláštnostech těla i ducha se zakládajícím, nejen
od sousedních Slováků, ale také od ostatních Hanáckých
Slováků. Nenazvala jsem je „lidovými“, nýbrž „**lidský-
mi**“, poněvadž je lid tak jmenuje.*

*Bude snad nutno připomenouti, že tyto poznámky neby-
ly nijak slohově upravovány, nýbrž že jsem zaznamená-
vala všechno beze změny docela věrně tak, jak jsem to z úst
lidu slyšela.*

V Kobylí, v dubnu 1899

Augusta Šebestová

OD KOLÉBKY DO HROBU

DĚTSTVÍ

Malý děti ijú chlíb, velký pijú krív. Na děckách si nemá člověk zakládat. Jak naši kmocháček: měli Katušu a Hantoša. Měli na nich celej základ, to říkávali: Moja Katuška je moje celý království a můj Hantonínek půl. Celý království jim umřelo a z toho Hantonínka je taková trúba, že ju mosí pohledat.

Kojenec osiřelý. No jak bych jim to řekla, jak to indová bývávalo. Dyž umřela matka, kerá kojila, tak moje brstevnice, co byly, to može byt dobrých štyrycet roků, dyž ostalo po ni diťátko, tož mu dávaly mlíko plechovú konvičku a cumel z krupice a mlíka. Šak by takovýmu dítěti pámbíček taky křivky neudělal, dyby to vzal k sobě. Co macocha, dyby to jak dobře obcházela, dyž přece co není od srca, není k srцу.

A říkajú tak ženský, že prej ta mrtvá šestinedělka do šesti neděl každú noc o dvanásti hodinách chodí diťátko kojit. To kolikrát v tem domě, kde je ten maličkej siroteček, že slyšeli, jak se kolíbka hýbala. Aji prej viděli lidi, jak ho dala na stůl, jak ho přečinula a zas ho dala do kolíbečky a zas se ztratila.

Nekřtěňátka. Nó tak ty nekřtěňátka, dyž umřú, ty prej dondú do předpekli, kde tí svatí otci čekali. Kdož to ví, milej brachu, my nemožem odsuzovat takový chudátko, dyť se v ničem neprovinilo. Ale prej do nebe nemože.

Novorozeňátko. Na Velkej pátek, to prej se málokdy trefí, aby se narodilo maličký. To je velice ščasný. Ale prej není tak hned na dědině pamětníka, že by se bylo na Velkej pátek kemu dítě narodilo. Takový dítě mívá košelku. Dyž mu ju nechá, má velkú moc. Enomže: co matka, ta si teho nepovšimne a babka, tá beztak mu ju nenechá.

Dyž se babka omešká svlíknút diťátkovi košelku, ona oschne, nerozezná se a roste zároveň s dítětem. Ono, co žije, všecko vidí, duchy, strašidla a všecko takový. Po smrti nezhnije, vyschne, sežlutne a ostane zamrzlíkem.

Kdo se v dvanáctú hodinu noční narodí, ten že je neščasnej, ale to je pravda, taky sem se v půlnoční dobu narodila a taky ve světě teho trápení užila. Ale dyž se narodí dítě v nedělu alebo dyž se v nedělu odstaví, to prej je potom velice čistotný.

Dyž se dítě narodí se zubíčkama, je můrú. To može babka spravít, dyž mu strčí hned dřevko mezi ty zubíčky a dásňa, tož ono potom chodí dřevko cumlat. Jedna taky že se na ten kříž za dědinú dycky upjala a cumlala ho, ale lidom taková dá pokoj.

Albo dyž nesú diťátko, tak děvčátko ke křtu a stúpnú kmotři s ňú do kostela spěš, než ju panáček pokropili, tož tá potom že je taky tú můrú.

Dyž dítě ztratilo cicínek a dá mu ta matka ešče pit, to je taky to dítě můrú, každý, to už nemá dat pit po odstavěňú.

A to je smutný, dyž tak nejakej ten mrzáček se narodí. Jedna tadyk dycky herdečila, truc chlapa, a pěkně jim

udělal pámbu zázrak, takovej mrzáček se jí narodil, že se to po kolenách plazilo. Babka že to chtěla, hned jak se to narodilo, uškrtit, ale ta matka nechtěla.

Malý díátko se nemá česat do jednoho roku, protože by dostalo bolavú hlavičku. To se dycky hlavička rozbo-laví.

Ani se s ním nemá do jednoho roku chodit na kerchov, to umře.

Babičky. Ja, ty nebyly indá učený, jak včilkej, dyť aji já sem jednu v čas núze babila u mojej sestřenice, ale nechtěla bych to, o bóže, za nic, to je špatnej kšeft, ty bolesti přehlídat. Nebyly učený, ale věděly dovíco, ty mladý včil temu nechcú věřit.

Kútnica. Slunce za hory, dvěře na závory a kútnica za kútní plachtu, říkávali.

Indová stávaly se všelijaký věci, tyto mladý včil temu nedajú víry, pod chvílku se mně vysmějú, dyž ím tak neco vyvádím. Kútnica měla byt za plachtú, než slunko vyšlo, v dvanástú hodinu polední a večír, než slunečko zašlo. Neměla ani na zem šlúpnút, a to po celých šest neděl, ani se česat nesměla.

Každú kútnicu indá, jak se kdy stalo, tá mlíčná zima naščivila a nebylo ešče na tem dost, ešče se dovíco udělalo! Zas mlíčná zima pominula, protože třetí deň nastúplo mlíko.

Moja tetička měli zlú matku. To byli mužova matka. Jednú taky došli do kúta ta tetička a pěkně, jak slunko

zapadlo, ta matka podojili krávy a vyhnali tú tetičku s tým mlíkom do sklepa. Nechceli jim s tým mlíkom jit, ale moseli. Dyž došli do půli sklepu, neco na nich prsklo, jak by hlinu na nich hodil. Oni se lekli a zima jich roztřepala, a už jim od tej zimy nepomohli, umřeli.

Včil ty kútnice! Do večera je v poli, večír se to narodí, ráno majú byt křtiny, tož nejedna obličuje v jizbě lebo v kuchyni, aby tí kmotři just tak do tej špiny nevpadli.

Jedna ta kútnica si tak vyšla na dvůr, a donďa zpátky, chlapisko sedí si jakýsi u stola, fúsiska po pás. Ona zakřikla Naježíšmarja a nádeníci, dyž došli dom z pola, že ju našli pod postelú, celá podrápaná a bez sebe. Spěš, za našich předků to bývalo, maminka dycky říkali, že není hodno jit kútnici ven.

U nás Podlužná taky šla kdesi po práci, bývali sme vedlivá, a najednú vám okolo tej jejich chalupy takový větrisko se zatočil, a nebyl větr, bylo ten deň ticho, a to najednú hú, hú, hú a jak by uťal. Povídalý sme si s mamičkú: Co to k strelu? A bratr povídá: Co je to? Čert zas nesl nekde Podlužnú, baba, dyž je v kútě, má lapět doma. Kútnica táhne búřku za sebú.

No ja, dyť sem povdala, lidi včil nic nedbajú. Jak ta mladá Lúpalka. Tož kde až bývá počta od nich, ona si vám nese kartu na počtu, je teprú týden v kútě a nebyla ešče v kostele. Pámbu všeco vidí! Šak ji dali tá její tetka. Prej ty, robo hlúpá, dyť ti to dítě možú čarodejnice odnést! Ná vidíte, v noci došel takovej vichor, v chalupách moseli okna držet, aby jim nevyletěly, a ten hrom, to bylo boží dopuštění. Taková má vlezť do postele rači, potom aby druží za ňu trpěli.

Podvrženci. A tí podvrženci esli sú? No bože, ba sú! Esli znajú Budilku Maryšu, šak je to Slovenka, byla v kútě. Slúžila sem tenkrát u nebožky Příkaskej, pámbu jim dej nebe – to byli tuze pobožná žena a tuze pracovitá, dělná, jak my povdáme – za tú milú chůvu a nesla sem tej Budilce do kúta. No tož beztak sem to dítě na vlastní oči viděla, dítě jak dítě, bylo jak druhý. Donesu do toho milýho kúta po druhý, Budilky nic; prej šla kdesik na kúsek trávy, bylo just v pravý poledně, ve dvánáctú hodinu.

V kostele nebyla a po trávě už brúsila. Přišlo se mně na to dítě v tej kolíbečce podívat a ono vám hlavu jako štvrť, hlas celej ináč, nožičky jak hůlečky, ručičky taky jak zбіlečko. Na tož potom jí to jedna zkušená pocestná ženská, just se tak k temu trefila, vyjádřila, že to diťátko ty divý ženy za poledňa podhodily. V poledně že kútnica utýct nemá diťátkovi. Ná a nesmí temu potom zle dělat, lebo by ty divý baby zasej si postihly na jejím diťeti.

A bože, to se s tým potom natrápí, ono vám to hrubě nemluví, nechodí, s odpuštěním krom vašej poctivej hlavy, třeba do štrnásti roků pro sebe dělá, a tož taková s tým máte. Tadyk už, co pamatuju, nekolik děti ty divý ženy podhodily.

Naši maminka vyvádívali, že jedna žena taky byla v kútě a byla sama doma. Just to bylo tak v žňovej čas, nikeho nikde, všecí na poli a jí se zachcelo vody. Vynde si ke studni, bylo to v pravý poledně, a než se vrátila, už bylo dítě iný, no podvrženec. Lazívalo prej to po zemi, nemluvílo, a dyž temu dala mlíka na tu zem, tož prej slyšela, že to mluví. Dívá se klíčnī dŕrkú a ono vám se k temu slízali hadi. A to dítě že povidalo tem hadom: Papej aji kúpy, ne enom míčí, a tož tá matka že si vzala to dítě do putny na záda a nesla ho do Žarošic k Panence Marii. A tu

prej kdesik z vody u palaší zavolalo neco: Voher dy putn? – Auf dy Žarošic. A tož, slyša to ta matka, putnu důle a povidá: Tož ták, tady umíš mluvit a doma ne? A hrk s tým do vody a oni ty divý ženy pustily to pravý její dítě ven. Takovej ženě nepatří byt v pravý poledně venku, potom má.

Dyž sem byla s Babušků, šak to bylo moje první dítě, v kútě, tož mamička pořád: Enom nechod ven, enom nechod ven, henkaj máš putýnku, di na putýnku. Ale k nám chodívalo moc besedníků, tož co – před něma půjdu? Vyšla sem na ten dvůr, enom přede dveře, a ono se vám nade mnú tááákový větrisko zatočilo a hú, hú, hú, až mně uši zalehly. A takovej zvuk hroznej, divnej to vypadalo a já fúk zpátky do tej postele. A potom v noci chcu převínovat Babušku a přinde mně podívat se ke dveřom. A ono táááková veliká ženská stojí v tech dveřách a furt ke mně.

Donde k lůžku a chmac po Babušce. A já sem tú Babušku ták s celú silú držela, div sem to dítě nerozmňackala, ale, lidi, tá se na mě, tá ženská, škaredě škňůřila, že není možná vypovědět, podnes ju vidím, jak by včil přede mnú stála.

Zakříkla sem, co sem hrdla měla, ale mamička, spali aji s tatíčkem v tej seknici, mě neslyšeli. Ta ženská drap duchnu a šúst s ňú na zem a já sem zasej zakříkla, tož mamička škrk z lůžka, zbudili tatíčka a ke mně. Tu duchnu na mě hodili a drželi ju, tak to se mnú vyhazovalo, ta mlíčná zima. Celý lůžko pokropili svěcenú vodú, šak dyby tej vody ne, doví, co by nebylo stalo.

Zhlídnutí. To je dokázaná věc, temu já věřím. Taky sem jednu šla okolo Hliveckýho, esli je jim povědomo, ten

Hliveckej měli u sebe dceru, vdovu s dětma, a ta jedna děvčica měla tákovéj velikej flek, od nosa až po oko se jí tahl, a mně tak přišlo se na ňu podívat a chytla sem se toť pod bradu a akorát – pěkně jak se to třetí děvče moje narodilo, pod bradů flek jak štyrygrejcárka a tak ho má. A tož mně povídali kmotřenka: Ja to se nesmíte dívat, a dyž tak neco uvidíte, nikde se nechytejte, zatnité dobře oba palce, a tož já od tej doby, dyž chodím s útěškem, zatnu palce do pěstí dobře a držím zaťatý, pokáď nezandu. Lehko se uzapomene taková ženská, zhlídne neco a diťátko je potom poškareděný. Do půli času si mosí dat pozor.

Kút. Dyž se enom trochu kmotrujú, třeba dyž enom jejich stařecci si nosili jeden druhýmu na rukách, už možú nest do kúta, dyž je jejich dobrá vůla. – Do kúta posílají obyčejně třikrát i čtyřikrát a jen velmi chudobné ženy se spokojí s jednou zásilkou. Posílání do kúta se oplácí a opomene se jen tehdy, jestliže se rodina „mezi sebú pohněvá“ anebo opomene se „z velkej pýchy“ vůči chudé šestinedělce.

Do kúta se posílá na mísách a v šálu, t. j. v polévkovém hrnci. Mísy a šál zavážou do kartounového šátku, do kukučka.

Flašky s vínem nesú v sotúrku. Přes pole nesú pečivo v košách na zádech v tříloketnice lebo v ubrusu.

Nejstarší dcery nebo služky odevzdávají dary do kúta šestinedělce s takovým vzkázáním: Zkázali vás tatínek a maminka (strýček a tetička) pěkně pozdravovat a posílají vám pár božích milostí (trdelníků). – No dyť si s nama nemuseli takovou škodu dělat, a že jim pěkně děkujeme, a zkaž jich taky pěkně pozdravovat, děkuje šestinedělka. Prázdné mísy jim hned vrátí zavázané a na jednu z nich položí tringelt, 20–50 kr.